

ישראל

התצוגה המכרעת

בעיני האומנים והסופרים המודרניים נראית המשמרת הצעירה כחזית מלוכנת המתקדמת לקראתם כחומה חיה. אולם במציאות שונה המצב במקצת: אם ישנו דבר אשר אומן צעיר שונא אותו יותר מאומן זקן, הרי זה אומן צעיר שני.

לכן, התנגשויות פומביות בין שני כוחות צעירים-עולים אינה תופעה נדירה מאד. אולם לא תמיד היא כה חריפה כמו החוליה האחד רונה שנוספה החודש לשרשרת זו: התנגד שות בין שבתאי (טאבי) טבה, כתב הארץ, לבין דן בן-אמוץ, בעל מדור בדבר השבוע. טבה, צעיר נאה שהיה פעם איש מ"פ, הפך בידי גרשום שוקן לפליטוניסט ראשי של הארץ, כתב בעתונו רשימת-הלל על ישעיהו (שייקה) אופיר, איש הציבורון ל"ש עבר שחזר לא מכבר מצרפת, שם למד את תורת הפנטומימה. כהקדמה לטעיפת שייקה אל התאפק טבה, בעט בעיטה מצל צלת בצעיר אחר.

האשים טבה: שייקה אינו דומה לצעירים אחרים, העושים פרסומת כוזבת לעצמם. כמו דן בן-אמוץ, שהפיץ בשעתו שמועה כאילו הוא מופיע לצדה של ויויאן ליי בחשמלית ושמה תשוקה. ההתקפה הפכה מיד שיתח הלילה בבתי-הקפה בהם מרוכזים הכוחות הצעירים-העולים, ביחוד אחרי שבן-אמוץ,

הטוב של השנה. פרס עבור הקלטת הקול המוצלחת והצלום (בצבעים ובשחור לבן) המשובח של השנה. אולם התענינותו של הקהל הרחב מצטמצמת באוסקר-ים החשוך בים בלבד: פרסי השחקנים הראשיים ושחקני המשנה, פרס הביום וההכרזה על הסרט של השנה.

העיקר: הקופה. לא תמיד בותריב חברי האקדמיה ביצירות רציניות ומשובחות, כשם שלא תמיד הם בותרים בשחקנים הטובים באמת. ב-1943 נבחר לסרט הטוב ביותר קובלנקה, מילודרמה עשויה היטב, אבל חסרת כל ערך אמנותי. שלש שנים לפני כן זכה ב"אוסקר" הסרט רבקה מאת אלפרד היצ'קוק, גם הוא מבוצע יפה אך רחוק מלהיות יצירת אמנות. בשנה שעברה קבל את התואר סרטזמר משעמם ביותר אמריקאי בפאריס. מאידך, שום סרט של צ'אפלין לא זכה לשימת לב האקדמיה הנכבדה. השנה הפתיעה האקדמיה יותר מאשר בכל שנה אחרת, כאשר העניקה את התואר לסרט של ססיל ב. דהמיל, במאי התיק היודש את כל סודות הקופה. שם הסרט: ההצגה הגדולה בעולם. זוהי עלילה דהמילית אופינית אודות חיי הקרקס, שוכחה, בעתונות הרצינית, ל" בקורת לא חיובית ובכל מקום בו הוצגה — לקופות מלאות.

ה"אוסקר"ים עבור משחק נפלו בחלקם של שחקנים ראשיים גארי קופר, עבור משחקו בבצורה היומ ושיילי בות, שחקנית במה בת 45, עבור הופעתה בשווי שבו,

קרל מארדן, דן בן-אמוץ, ויויאן ליי ("חשמלית ושמה תשוקה") כוחו של כוח צעיר

הקטנה ושחקני משנה אנתוני קחיין (וויהה זפאטה) וגלוריה גרהאם (ההצגה הגדולה ב"עולם).

הבקורת

הלחץ שנופס

אנשי הסרטה מבטיחים בעין רעה ביותר על המבקרים, ובצדק מסויים. הללו יושבים מן הצד, אינם עוסקים (אלא במקרים נדירים) בשום עבודת יצירה ויוצרים מסכיבים לכל סרט את האוירה הנראית להם, לעתים בגלל אינו קאפריסה פרטית בהחלט. המלחמה של המבוקר במבקר לובשת צורת שונות. נהוג (תכופות מדי) נקייה הבקורת בכסף. נהוג זה רוח מאד בקרית וכמה מבקרים נכבדים ביותר נהנים מתמיכה מוסדות הזקוקים — מטעמי מסחר — ל" בקורת חיובית. דרך שניה היא לחץ. כאשר הסניף הבריטי של חברת פוקס המאה ה-20 האמריקאית שהמבקרים הקיל-נועיים של עתוני הלורד ביברברוק מעבירים בקורות חריפות מדי על סרטיה, איימה על המויל שתפסוק למסור לו מודעות באם לא ישתנה אופן הכתיבה של המבקרים, הלורד ביברברוק סרב להיכנע לחץ וארבעה חודשים לא הופיעו מודעות קולנוע של חברת פוקס באקספרס. העתון הנפוץ ביותר באנגליה, החודש נכתו מנהלי החברה כי הצעה ה" גלוי הוה הביא להם רץ נזק, חזרו בהם מהחלטתם. מודעות — בתשלום — מופיעות שוב בעתוני ביברברוק. כמו כן מוסיפה להופיע הבקורת, הקטלנית לעתים.

בקצרה

מתנת המהרגה. ויטוריו דה סיקה משחק (אך לא מביים), בקומדיה איטלקית נחמדה אודות מורה עני המקבל במתנה סיל מאת ידיו הרדי.

הופעתו עם ויויאן ליי

מאת: דן בן-אמוץ

אחרי ההתקפה עליו ב"הארץ" פנה העולם הזה- אל דן בן-אמוץ, בעל מדור "מה נשמע" ב"דבר השבוע", ביקש אותו לספר כיצד התגלגל לארצנו, ווארנר, כהוליווד, להסררת חשמלית ששמה תשוקה. זהו סיפורו של בן-אמוץ:

בשמינתו של מר שבתי טבת הפנטומימות של שייקה (הארץ 13.3.53) קראתי את המשפט המפתיע הזה: "מי שראה את חשמלית ושמה תשוקה בקולנוע, ודאי תמה על העדרו של דן בן עמוץ (טעות דפוס, אני מקוה) מבין שחקני הלהקה, בעיקר לאחר הפרסומת ה" עצומה שניתנה לו בעתונות העברית כ" שחקן ישראלי בצדה של ויויאן ליי."

מתוך הנחה שרשימתו של מר שבתי (טאבי) טבת עלולה לעורר בצבור הקוראים את הרשם המוטעה כאילו לא הופעתי בסרט הנ"ל, יורשה לי לציין מספר עובדות חסרות שנועלמו, מן הסתם, מעיני ידידי הנכבד. ענוונותי הרבה לא רשמה לי, עד כה, לכתוב על החזיה הגדולה שעברה עלי תוך כדי עבר זה בסרט חש. ושם. חש. אינני מן האנשים האוהבים לדבר על עצמם, ורק מתוך רצון להאיר את דברתי באור הנכון יורשה לי לציין שאני אחד הצעירים המוכשרים במחוז ירושלים, שהייתי בפלמה, שכתבתי ספר ספרים (מצוינים) שעבדתי בעליה ב"י, שכ" תבתי מחזה ושביליתי למעלה משנה בהוליווד. כל עתונאי אחר היה כותב על זה שורת מאמרים ארוכה, אולם אני איש צנוע וצנוע ואיני אוהב לדבר על עצמי בכלל — מה שעבר עלי כבר בחיים... אך נגיש לעצם ה" ענין:

לא נפגעתו ממה שמר טבת כתב עלי. זה פשוט הרגיו אותי! אני כל כך מרוגז שאינני יודע במה להתחיל. (א) אני בהחלט מופיע בסרט, ועל כך עוד אעמוד בפרוטרוט בהמשך הדברים. אני מת-פלא מאד שמר טבת לא הבחין בי. זה רק מצביע על השטחיות שבה הוא נגיש לדון סרט רציני כמו חש. ושם. חש. אינני מבין איך יכול היה שלא להבחין בי, אלא אם כן ראה את הסרט בחיפה, שבה הושמטה הופע"תי מתוך סיבות פוליטיות.

(ב) הפרסומת שניתנה לי בארץ לא היתה כל כך עצומה. עד כמה שידוע לי, הוקדשו להופעתי שורות מספר בלבד, שנלקחו מתוך הדפעה מלאה של היוניאסו פרס. הפרסומת נחוץ לארץ עמדה על רמה הרבה יותר גבוהה האידישע נייטס המופיע בפלאטבוש (ניו-יורק) הקדיש להופעתי בסרט עמוד שלם. אך כמובן שאין לדרוש ממר טבת שיקרא את מיטב העתונות העולמית.

(ג) זה באמת לא חשוב. הייתי יכול למנות לפחות עוד 15 נקודות תורשה בהודעתו של מר טבת, אבל למה לי לדבר על עצמי כל כך הרבה? מוטב שאתאר את הופעתי בסרט: מי שראה את הסרט וזכר ודאי את הקטע בו לוקח מיטש (קארל מאלדן) את בלאגש (ויויאן ליי) לבית קפה שעל פני המים, מיטש אוהב אותה. היא כל כך שונה מכל הנשים שהוא ראה! אפילו לאמו החולה היא איננה דומה, היא רוצה להתחתן אתה אם רק אפשר. היא מאד יפה.

בלאגש, לעומת זה, מחבבת אותו משום שהוא אדיב אליה יותר מכל המשתתפים ה"אחרים בסרט. הוא לא כל כך יפה, אבל הוא גיטלמן וזה מדבר אל לב בת דרום אצילית כמוה.

לכאורה הכל פשוט. לפי כל הסימנים הם צריכים היו להתחתן. אך למעשה זה לא כך. למה? (באמת נשאלת השאלה: למה?) אם כן, כשהוא רוקד אתה שם באולם, הוא פת"אום מבחין בבחור שיושב לוי שולחן ומס"תכל בו. (זה אני. בצד שמאל של המסגרת). גם היא מבחינה בבחור (רבי) ופתאום נעשה להם מאד לא נוח. הם רוצים לרקוד אבל זה לא הולך להם. הרגלים מסתבכות והידיים מיוערות. הוא מציע לה לצאת החוצה לשאוף מעט אויר (כאילו שחם באולם). בדרכס החו"צה קם הבחור (אני) ויוצא לרקוד עם בת זוגתו (סתם סטאטיסטיה). הוא (אני) עובר לצידה של ויויאן ליי (בדיוק כפי שהודיעו בעתונות) ובציניות עדינה אמר למיטש: "היי מיטש!"

מיטש מתבלבל ועושה את עצמו כאילו לא הכיר אותה (אותי). גם ויויאן לא משתדלת להתחמק ממנו (ממני). הם יוצאים החוצה לשאוף אויר.

לכתוב הוא יודע — שבתי טבת — אבל שינסה הוא להגיד "היי מיטש!" כמוני. מי שאינו מבין בעניני קולנוע חושב שזה דבר לא מה יבשר, אך האמינו לי שהרבר לגמרי לא פשוט.

ה"הופעתי באולם הרקודים יש חשיבות עצומה מבחינת התפתחות העלילה, אך משום מה (וזה אחת הנקודות החלשות של הסרט) לא בחר הבמאי להתעכב על הענין או לחזור להדגיש אותו באיזה צורה שהיא. הוא חשב שיש להסתפק ברמו קל. (רשימתו של שבתי טבת הוכיחה את ההיתם, אכן, מספר האנשים בכלי חוש הבחנה מתמעט והולך בימינו.

לא נפגעתו ממה שמר טבת כתב עלי. זה פשוט הרגיו אותי! אני כל כך מרוגז שאינני יודע במה להתחיל. (א) אני בהחלט מופיע בסרט, ועל כך עוד אעמוד בפרוטרוט בהמשך הדברים. אני מת-פלא מאד שמר טבת לא הבחין בי. זה רק מצביע על השטחיות שבה הוא נגיש לדון סרט רציני כמו חש. ושם. חש. אינני מבין איך יכול היה שלא להבחין בי, אלא אם כן ראה את הסרט בחיפה, שבה הושמטה הופע"תי מתוך סיבות פוליטיות.

במנוה זו אני מופיע בחצי פרופיל וב"מדיום שוט (תמונה ביוגנית — מבחינת המרחק) ובכל זאת רבים הכירו אותי מיד. נוסף לזה, אני מופיע בתמונת הקטס באולם ה" משחקים. הגב בשולים, מימין — זה אני. רבים היו רוצים לדעת בודאי איך הגעתי לסרט הזה ולמה נבחרתי דווקא אני למלוי תפקיד חשוב זה. אני שונא לדבר על עצמי אך כאשר אבדתי אבדתי.

באחד הימים הוזמנתי לבקר באולפן של האחים ווארנר כדי לחזות בהסררת החשמלית ושמה תשוקה. ברגע שנכנסתי לאולפן ההסררה נשטררה שם דומיה עמוקה. הבמאי אליה קאזאן נעץ בי את עיניו הינויות ויויאן ליי החלה להת"לחש עם מארלון ברנדו. כולם הסתכלו בי, ועלי להודות שכל זה הביא אותי במבוכה. נגישתו לאחד הקירות ונשענתי עליו. הקיר, שעמד על גלגלים, התלל לנסוע ומיהרתי להי"דקף ולעצור בעדו.

הבמאי נגש אלי ומבלי להסיט עיניו מעיני שאל אותי: "מי אתה?" אמרתי לו את שמי ושאני ממדינת ישראל (שניצחה שבע מדינות ערביות) ושפתיי בפלמה"ח (פבלונת המת-אבדים) ושפרסומתי כמה שפריע ושעבדתי בעליה ב"י ושכתבתי מחזה מענין מאד ושאני מוכשר וצנוע.

הוא נגיש להתלחש עם ויויאן ליי ועם מרלון ברנדו ושלשתם הביטו בי בעיני. הם קרבו אלי והבמאי שאל אותי למה באתי להוליווד. אמרתי להם שבאתי לראות את המציאות במו עיני.

התשובה מצאה חן בעיניו והוא אמר "ככה" מלא הבנה. הוא שאל אותי אם כבר אמרו לך שאני בחור מענין ושמתאים לי להיות שחקן קולנוע. אמרתי לו:

"כן. כולם אומרים כך. אבל אני אינני מעונין להיות שחקן."

גם זה מצא חן בעיניו. הוא אמר שאינני דומה לשאר הישראלים הבאים עם עתון קולנוע ביד ורוצים להצטלם עם השחקנים. אמרתי לו:

"כן. אני אחר."

הוא חשב רגע, ולאחר היסוס ניכר שאל אם אני מעונין להשתתף בסרט. אמרתי לו:

"שטויות."

"יש לי תפקיד חשוב בשבילך", אמר. "ורק אתה תוכל לבצע אותו. אתה פשוט נולדת בשביל התפקיד הזה." אמרתי לו:

"שטויות."

"תקבל הרבה כסף."

"זה ענין אחר", אמרתי לו. וכך הסכמתי לקבל את תפקיד הבחור האומר "היי מיטש!" 75 דולאר בעד צילום אחד. 337 וחצי דולאר בעד כל מלה. הוא ביקש ממני שאנייד את המשפט. שאלתי אותו:

"איך אתה רוצה שאנייד אותו?"

"בציניות עדינה", השיב. אמרתי "היי מיטש" בציניות עדינה והוא טפח על שכמי בספוק רב. מפני שזה באמת דבר לא פשוט. סוף סוף אפשר להגיד זאת בצורות רבות: בעצב, בשמחה, בלבביות, ביאוש, גאווה, יהירות דכאון וכד'. לא כל אחד יכול להגיד יהי מיטש!" בציניות עדינה. שמר שבתי טבת ינסה! נראה אותו. על התמונה שבה אני מופיע נאלצו לחזור שלוש פעמים. לא בגללי. אני הייתי בסדר גמור. זה בגלל ויויאן ליי. היא הסתכלה עלי במקום על מיטש.

אחרי אצלומים הציג אותי הבמאי בפני השחקנים ומיד הפכתי להיות ידידם הטוב ביותר. עמדתו שלוש פעמים לצדה הימני של ויויאן ליי ופעמיים בצדה השמאלי. פעם אחת, כשהאנשים התלו להדחק החוצה. נגצתי בה במקרה ביד ומעין זרם חשמלי עבר בנו. את הקצר תקנו בין רגע. חמש פעמים אמרתי שלום למרלון ברנדו ופעמיים הוא ענה לי. בגמר הסרט אמר לי שלום בסעם השלישית. דיברתי עם כולם על ישראל ורבים מהם הח"ד ליטו לבקר בארץ ולהשתתף במבגית. הבמאי כתב לי מכתב שבו הוא מודיע לכל מאן בדעי שאני בחור מוכשר מאד ושהוא ממליץ עלי בכל תוקף. הוא כתב שם שאני יכול להיות שחקן קולנוע בקנה מידה בין-עירוני ושעוד ישמעו עלי רבות.

אנשים אחרים היו עושים מזה ענין גדול כמו שאמרתי. אבל אני אינני יכול. זה לא מתאים לאופי שלי. ואם אני יושב כל פעם בבית קפה ומשוחח עם אנשים (זה כולל גם את מר טבת לפעמים) כאילו כלום, כאילו שלא שיחקתי תפקיד חשוב בסרט חשמלית ושמה תשוקה, כאילו שלא אבדתי אישית את קאזאן וכאילו לא הייתי ידידם הטוב של ויויאן ליי ומרלון ברנדו — זה רק מוכיח שוב ושוב שאני אדם ענוו וצנוע. אם זו אינה צניעות או בכלל אין צניעות בעולם.